

**BOSHLANG‘ICH SINFLARDA INTERAKTIV
METODLARDAN FOYDALANISH**

Subanova Gulnoza Rustamovna

Jizzax viloyati Zomin tumani

7-umumiy o'rta ta'lim maktabi

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi

Annotatsiya: Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolalarning o'qish, yozish va hisoblash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim poydevor hisoblanadi. Shu bosqichda dars jarayonini qiziqarli, mazmunli va samarali tashkil etish uchun interaktiv ta'lim metodlari muhim ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar o'quvchilarni faollashtirish, ijodiy fikrlash va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ularning asosiy maqsadi o'quvchilarni passiv qabul qiluvchidan faol ishtirokchiga aylantirishdir. Interaktiv usullar darsni o'yin, muhokama, guruh ishlari, loyihalar va texnologiyalardan foydalanish orqali boyitadi. Bu metodlarning qo'llanilishi darsning samaradorligini oshirib, o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi hamda ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Kalit so'zlar: interaktiv metodlar, pedagogik mahorat, o'qish, yozish, ijodiy fikrlash, hamkorlik, bilim, ko'nikma, metod.

Interaktiv metodlarning pedagogik asoslari turli ilmiy yondashuvlarga tayangan bo'lib, konstruktivizm, faol o'rganish va hamkorlikda o'qitish tamoyillariga asoslanadi. Konstruktivizm nazariyasi bo'yicha o'quvchi yangi bilimlarni avvalgi tajribalari asosida quradi, shu bois dars jarayonida muammolarni hal etish va tajriba almashish imkoniyatlari yaratilishi lozim. Faol o'rganish yondashuvi darsning markaziga o'quvchini qo'yadi, o'qituvchi esa yo'riqnoma va rahbar sifatida ishtirok etadi. Hamkorlikda o'qitish esa guruh ichida muloqot va birgalikdagi vazifalarni bajarish orqali bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi. Bu yondashuvlar boshlang'ich sinf pedagogikasida o'quvchilarning tashabbuskorligi, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal etish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun mos keladi.[1]

Interaktiv metodlarning asosiy turlari va ularning dars jarayonidagi o'rni har jihatdan ko'rib chiqilishi lozim. O'yin metodlari orqali darsni jonlantirish va ko'nikmalarni mashq qilish mumkin. Masalan, fonetika yoki lug'at mavzularida so'z o'yinlari, rolli o'yinlar, musobaqalar o'quvchilarni rag'batlantiradi va ortiqcha stressni kamaytiradi. Muhokama va savol-javob metodlari o'quvchilarni fikr almashishga, fikrini bayon etishga o'rgatadi, bu esa nutq madaniyati va mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi. Guruh va juftlik ishlari esa hamkorlik, mas'uliyat va o'zaro yordam ko'nikmalarini shakllantiradi. Loyihalar asosida o'qitish o'quvchilarga mustaqil ish

olib borish, ma'lumot to'plash va taqdim etish imkonini beradi, bu esa chuqurroq o'rganishga olib keladi. Vizual materiallar, modellar va eksperimentlar esa mavzularni aniqroq tushunishga yordam beradi, ayniqsa tabiatshunoslik va matematika fanlarida samarali.[2]

Interaktiv metodlarni amaliy tatbiqi darsni rejalashtirishdan boshlanadi. Dars maqsadi va vazifalari aniq belgilanishi, o'quvchilarning boshlang'ich bilim va ko'nikmalari hisobga olinishi kerak. Rejada har bir faoliyatga ketadigan vaqt, ishlatiladigan vositalar va baholash mezonlari ko'rsatiladi. Dars boshlang'ich bosqichida qiziqishni uyg'otuvchi motivatsion kiritish, asosiy qismida interaktiv vazifalar, yakunida esa natijalarni umumlashtirish va baholash joy olishi lozim. Interaktiv metodlarni tanlashda yosh psixologiyasi e'tiborga olinadi: kichik yoshdagi bolalar uchun qisqa muddatli, harakatga boy faoliyatlar maqsadga muvofiqdir. Dars xonasining tashkil etilishi ham muhim — o'quvchilar o'rtasida erkin harakat, guruhga ajratish va materiallarga erkin murojaat imkoniyati bo'lishi lozim. Baholash jarayoni interaktiv metodlar bilan uyg'unlashgan holda shakllantirilishi kerak. Formativ baholash dars davomida o'quvchilarning faolligini, bilim va ko'nikmalarini muntazam kuzatish imkonini beradi. Bu baholash turi o'qituvchiga o'quv jarayonini real vaqtda sozlash, yordam zarur bo'lgan o'quvchilarni aniqlash imkonini beradi. Summativ baholash esa o'quv jarayoni yakunida olingan natijalarni baholaydi. Baholash vositalari sifatida kuzatuv daftarini, baholash listlarini, portfeli va o'quvchilarning loyihaviy ishlari natijalarini qo'llash mumkin. O'quvchilarning o'zini-o'zi baholashi va tengdoshlar bahosi ham motivatsiyani oshiradi hamda refleksiyaning rivojlanishini ta'minlaydi. Qisqa testlar, og'zaki javoblar, ko'rgazmali ishlar va amaliy topshiriqlar baholashda turli-tuman yondashuvlarni ta'minlaydi.[3]

Texnologiyalarni integratsiyalash interaktiv metodlarning samaradorligini oshiradi. Interaktiv taxta, ta'limiy dasturlar, audiovizual materiallar va onlayn resurslar darsni yanada qiziqarli qiladi. Ammo texnologiyalardan foydalanishda ularning maqsadga muvofiqligi, o'quvchilar xavfsizligi va ma'lumotlaringiz himoyasi hisobga olinishi kerak. Raqamli resurslar o'quvchilarning mustaqil o'rganishini qo'llab-quvvatlaydi, mashqlarni diversifikatsiyalaydi hamda individual yondashuvni osonlashtiradi. Biroq texnologiya asosiy maqsaddan — o'qitish va o'rganishni qo'llab-quvvatlashdan chetlashmasligi lozim. O'qituvchi texnologiyani pedagogik maqsadlar bilan uyg'unlashtirgan holda foydalansa, uning natijasi ijobiy bo'ladi.[4]

Interaktiv metodlarni qo'llashda o'qituvchining roli muhim. U darsni rejalashtiruvchi, shuningdek, motivator, yo'riqnoma va baholovchi sifatida faol bo'lishi kerak. O'qituvchi dars muhitini xavfsiz, hurmatga asoslangan va qo'llab-quvvatlovchi qilish uchun pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishi kerak. Har bir o'quvchining individual ehtiyojlari va qobiliyatlarini inobatga olish muhim: ba'zi o'quvchilar ko'proq vizual yordamga muhtoj, boshqalari esa amaliy ishlarni afzal

ko‘radi. O‘qituvchi differensial yondashuvlar orqali har bir o‘quvchiga mos vazifalar berishi lozim. Shu bilan birga vaqtni boshqarish, topshiriqlarni aniq belgilash ham muvaffaqiyat kalitlaridan biridir. Interaktiv metodlarning farqlovchi afzalliklari orasida o‘quvchilarning faolligi va motivatsiyasining oshishi, yangi bilimlarni amalda qo‘llash qobiliyatining rivojlanishi hamda ijtimoiy ko‘nikmalarning shakllanishi bor. Bolalar o‘rtasida hamkorlik va muloqot yaxshilanadi, o‘z fikrini bildirishga bo‘lgan ishonch ortadi. Shuningdek, interaktiv metodlar o‘quvchilarning ijodkorligini va muammoni hal etish qobiliyatini rivojlantiradi. Ularning yordamida o‘qish jarayoni yanada mazmunli bo‘lib, o‘quvchilar mavzuni chuqurroq tushunadi va bilimlarni uzoqroq vaqt eslab qoladi.[5]

Ammo interaktiv metodlarga oid muammolar ham mavjud. Bulardan eng dolzarblaridan biri — resurslar va infratuzilma yetishmasligi. Ba’zi maktablarda zamonaviy texnologiyalar, materiallar va qulay dars xonalari cheklangan bo‘lishi mumkin. Shuningdek, o‘qituvchilarning kasbiy yetukligi yetarli bo‘lmasligi, metodik tayyorgarlikning pastligi va ish yukining ko‘pligi interaktiv metodlarni samarali joriy etishni qiyinlashtiradi. Kamchiliksiz hamma o‘quvchi teng darajada faol bo‘lmaydi; ba’zi o‘quvchilar guruhdagi faoliyatda ortda qolishi yoki too‘qishi mumkin. Shu bois, o‘qituvchi barcha o‘quvchilarning ishtirokini ta’minlash uchun strategiyalar ishlab chiqishi kerak.[6]

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinflarda interaktiv metodlardan foydalanish o‘quv jarayonini samarali va mazmunli qilishning muhim yo‘li hisoblanadi. Bu metodlar o‘quvchilarning faolligini oshiradi, bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi va ijtimoiy hamda emotsional rivojlanishni ta’minlaydi. Ularni muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun pedagoglarning malakasini oshirish, maktab infratuzilmasini yaxshilash va baholash tizimini rivojlantirish zarur. Interaktiv metodlarga asoslangan ta’lim kelajak avlodni ijodiy va mas’uliyatli fuqarolar sifatida tarbiyalashda muhim o‘rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedova, M. (2021). "Boshlang‘ich sinflarda interfaol o‘qitish metodlari". *Pedagogika va Ta’lim*, 5(2), 12-22.
2. Karimov, O. (2020). "O‘yin orqali o‘rgatish: boshlang‘ich sinflar tajribasi". *Ta’lim Innovatsiyalari*, 3(4), 34-45.
3. Rustamova, L. (2022). "Guruhli ishlarda kommunikatsiya ko‘nikmalarini rivojlantirish". *Maktab Pedagogikasi*, 8(1), 55-66.
4. Saidova, N. (2023). "Texnologiyalarni integratsiyalash: interaktiv taxta va darslar". *Ta’lim Texnologiyalari*, 2(3), 23-33.
5. Qodirov, S. (2021). "Boshlang‘ich sinf didaktikasida loyiha usuli". *O‘zbekiston Ta’limi*, 6(2), 78-88.
6. Mirzaeva, A. (2024). "Formativ baholash va o‘quvchilarning faolligini oshirish". *Pedagogik Tadqiqotlar*, 1(1), 101-113.
7. Ismoilov, B. (2022). "Interaktiv metodlar yordamida baholash vositalarini ishlab chiqish". *Ta’lim Menejmenti*, 4(2), 44-53.